

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Могілевського Леоніда Володимировича на дисертацію Зайцевої Юлії Леонідівни на тему: «Правове регулювання службових розслідувань у трудовому праві України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. З огляду на специфічні прояви ринкової економіки, проблеми забезпечення надійного захисту трудових прав працівників, а також їх законних інтересів надзвичайно загострилися. У сьогоденний період питання реалізації прав людини має всесвітнє значення. В умовах розбудови сучасної світової спільноти принципи законності, гуманності та демократичності набувають дедалі ширшого застосування та виступають запорукою трансформаційних і модернізаційних процесів. Новітні принципи та норми мають величезний вплив на всі сфери діяльності суспільства, тому сфера праці – як основний напрям життєдіяльності цивілізованої людини – також не є винятком. Саме тому важливим завданням законодавця є забезпечити належні умови для захисту трудових прав працівників. Однією із таких умов є створення правових умов для належного проведення службового розслідування. Потреба у службовому розслідуванні визначається виходячи з необхідності визначення наявності вини, характеру і тяжкості дисциплінарного проступку. Тобто, якщо наявність вини є доведеним фактом, то потреби у службовому розслідуванні немає. І навпаки, якщо є потреба довести (з'ясувати, встановити, визначити) наявність вини - проводиться службове розслідування. А відтак не викликає сумнів, що дисертаційне дослідження Зайцевої Юлії Леонідівни на тему: «Правове регулювання службових розслідувань у трудовому праві України» є актуальним та своєчасним.

Про актуальність обраного напрямку дисертаційного дослідження свідчить також те, що роботу виконано відповідно до «Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р.

№ 474 (в редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1102-р); Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки, затвердженої розпорядженням КМУ від 25.10.2017 №779-р.; Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки, ухвалених Національною академією правових наук України (рішення від 3 березня 2016 року).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані в дисертації, підтверджені теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць, комплексним аналізом законодавства й міжнародної практики в цій сфері.

Аналіз рецензованої дисертації дає змогу стверджувати, що в результаті проведеного дослідження авторка досягла визначеної мети й виконала поставлені завдання. Причому сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є однією із перших спроб на монографічному рівні з'ясувати сутність, зміст та особливості правового регулювання службових розслідувань у трудовому праві України, на основі чого розробити відповідні пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення загального та спеціального трудового законодавства, яке закріплює правові засади здійснення службового розслідування у трудовому праві.

Переважна більшість положень, винесених автором на захист, і висновків є новими або містять значну частку новизни. Зокрема, дисертанткою вперше виокремлено організаційні гарантії дотримання прав та свобод працівника в процесі проведення службового розслідування, до яких віднесено: а) наявність кваліфікованих кадрів, які здатні професійно

виконувати свої обов'язки, в тому числі під час їх перебування у складі дисциплінарних комісій; б) надання професійної допомоги працівникам щодо яких проводиться службове розслідування; в) інформаційне забезпечення, що являє собою якісне та повне надання інформації в процесі проведення службового розслідування, як працівнику, відносно якого воно проводиться, так і посадовим особам, які реалізують відповідні заходи; г) здійснення контрольно-наглядової діяльності за суб'єктами правовідносин, які виникають в процесі здійснення службового розслідування (с.13).

Слушною є думка дисертанта з приводу того, що службове розслідування, як окремий трудо-правовий інститут, відіграє важливу роль, адже ключовою метою останнього є забезпечення та сприяння дотримання прав та свобод працівника. Його також можна вважати певним засобом впливу на трудову дисципліну, оскільки окремими його завданнями є профілактика, припинення та недопущення вчинення дисциплінарних проступків в подальшому. З позивного боку також слід вказати, що службове розслідування формує негативне відношення до порушників трудової дисципліни, як з боку керівництва, так і з боку колег, оскільки підкреслює невідворотність покарання, а отже, є своєрідним стримуючим фактором від вчинення дисциплінарних проступків (с.64).

Досить змістовно здобувачкою констатована загальна недосконалість всіх законодавчих положень, які визначають нормативно-правові засади організації службових розслідувань. Зокрема мова йде про те, що в жодному законодавчому та підзаконному акті не закріплено принципи формування та функціонування дисциплінарних комісій. До останніх, як вбачається, найбільш доцільно віднести: принцип законності – формування та подальша діяльність комісій має будуватись виключно на нормах чинного законодавства; принцип добровільності – всі члени комісії повинні вступати до неї лише на добровільних засадах; принцип професіоналізму. До складу дисциплінарної комісії обов'язково має бути включена особа, яка володіє необхідним рівнем професійних знань та навичок, які дозволять більш

компетентно підійти до вирішення поставленої задачі; принцип неупередженості, який передбачає, що при здійсненні своєї діяльності комісія повинна діяти лише на основі конкретних фактів; принцип незалежності. Членам комісії повинна бути гарантована відсутність будь-якого впливу збоку вище стоячого керівництва; принцип презумпції невинуватості. Зазначена засада передбачає, що особа не може вважатись винною у вчиненні дисциплінарного проступку, поки її провина не буде доведена (с.126-127).

Слід погодитись з авторкою стосовно того, що для того, щоб службове розслідування не розцінювалося як тиск на найманого працівника та як щось незаконне, в силу відсутності положення про його проведення, з метою забезпечення прав і законних інтересів працівників, щодо яких дане розслідування проводиться, а також у цілях забезпечення певної одноманітності застосування даної процедури доцільно розробити типовий порядок або рекомендації щодо проведення службових розслідувань на підприємствах (в установах, організаціях) (с.168).

Таким чином, роботі притаманна наукова новизна, порушено низку невисвітлених вітчизняною юридичною наукою проблем, розв'язання яких дозволить якісно покращення теоретично-правові аспекти правового регулювання службових розслідувань у трудовому праві України.

Дискусійні положення дисертаційної роботи

За результатами розгляду роботи потрібно також звернути увагу дисертанта на такі дискусійні положення:

1) Так, поняття та значення проведення службових розслідувань (підрозділ 1.2), здобувачка робить низку цікавих з теоретичної та практичної точок зору висновків стосовно сутності та значення проведення службових розслідувань. Втім, на мою думку, висновки авторки були б більш змістовно наповненими, якби вона вказала мету та завдання проведення службових розслідувань.

2) Досліджуючи стан нормативно-правового регулювання службових розслідувань у трудовому праві України здобувачці варто було більш змістовно обґрунтувати тезу про те, чому саме інститут проведення службових розслідувань варто віднести до галузі трудового права? (с.80-81). А тому під час захисту дисертаційної роботи хотілося б почути думку авторки з приводу цього питання.

3) На сторінці 124 дисертаційного дослідження авторка вказує, що на сьогоднішній день загальним трудовим законодавством, перелік гарантій дотримання прав та свобод працівника в процесі проведення службового розслідування є фактично не визначеним. Вирішити це проблемне питання, на слухну думку дисертантки, необхідно у Трудовому кодексі України, прийняття якого наразі є одним із найактуальніших. Дійсно, із вказаним складно не погодитись, однак, на нашу думку, авторці варто було не тільки констатувати таку необхідність, а й більш конкретно вказати на основні напрями удосконалення гарантій дотримання прав та свобод працівника в процесі проведення службового розслідування.

4) Додатково хотілося б уточнити, у чому саме полягає зміст виховної мети здійснення службового розслідування, яку авторка пропонує закріпити в положеннях Кодексу законів про працю України (стор.166).

Науково-теоретичне підґрунтя роботи становлять праці фахівців із галузі трудового права. Окрім того, було використано напрацювання фахівців з інших галузевих дисциплін, як-то: адміністративне право, теорія держави і права, психології, соціології, філософії, історії тощо. Нормативною основою дисертаційного дослідження є сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, зокрема: Конституція України, міжнародні нормативні акти, а також низка інших законодавчих, підзаконних, а також локальних нормативно-правових актів, які закріплюють правові засади здійснення даної діяльності. Інформаційну та емпіричну основу роботи становлять узагальнення практики проведення службових розслідувань в окремих органах державної влади, а також довідкові та періодичні видання.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що наведені вище критичні зауваження та рекомендації стосуються дискусійних питань, певної неповноти та непослідовності розгляду окремих положень дисертації і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке має науково-теоретичне і практичне значення, містить наукові висновки, нові підходи до вирішення конкретного наукового завдання, що полягає у визначенні теоретичних, правових та організаційних засад проведення службового розслідування у трудовому праві.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що результати роботи можуть бути використані: а) у правотворчості — під час розробки нових, та вдосконалення існуючих нормативно-правових актів, положення яких визначають правові засади проведення службових розслідувань у трудовому праві України; б) у науково-дослідній сфері — для подальшого розроблення теоретичних та прикладних питань, пов'язаних із проведенням службових розслідувань; в) у практичній діяльності — при розробці локальних нормативно-правових актів підприємствами, установами, організаціями, а також органами державної влади, присвячених порядку проведення внутрішніх службових розслідувань; г) у освітньому процесі — під час розробки науково-методичного забезпечення, лекційних матеріалів, а також навчальних посібників та підручників з дисципліни: «Трудове право України».

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Зайцевої Юлії Леонідівни на тему: «Правове регулювання

службових розслідувань у трудовому праві України» є завершеною працею, повністю відповідає вимогам спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), Тимчасовим порядком присудження ступеня доктора філософії, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України №167 від 06 березня 2019 року, а її авторка заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»).

Опонент:

Проректор

**Харківського національного
університету внутрішніх справ,**

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України

Леонід МОГІЛЕВСЬКИЙ